

SEXTI AURELII VICTORIS
LIBER DE CAESARIBUS

PRAECEDUNT

ORIGO GENTIS ROMANAE
ET
LIBER DE VIRIS ILLUSTRIBUS
URBIS ROMAE

SUBSEQUITUR

EPITOME DE CAESARIBUS

RECENSUIT

FRANCISCUS PICHLMAYR

EDITIO STEREOTYPA
EDITIONIS PRIMAE (MCMXI)

STUTGARDIAE ET LIPSIAE
IN AEDIBUS B.G. TEUBNERI MCMXCIII

Die Deutsche Bibliothek — CIP-Einheitsaufnahme

Aurelius Victor, Sextus:
[Liber de Caesaribus]

Sexti Aurelii Victoris Liber de Caesaribus.

Praecedunt Origo gentis Romanae [u. a.]. Rec. Franciscus Pichlmayr. —

Ed. stereotypa ed. 1. (1911). —

Stutgardiae ; Lipsiae : Teubner, 1993

(Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana)

ISBN 3-8154-1108-4

NE: Pichlmayr, Franz [Hrsg.]; Beigef. Werk

Das Werk einschließlich aller seiner Teile ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwertung außerhalb der engen Grenzen des Urheberrechtsgesetzes ist ohne Zustimmung des Verlages unzulässig und strafbar. Das gilt besonders für Vervielfältigungen, Übersetzungen, Mikroverfilmungen und die Einspeicherung und Verarbeitung in elektronischen Systemen.

© B. G. Teubner Verlagsgesellschaft Leipzig 1993

Printed in Germany

Druck und Bindung: Chemnitzer Verlag und Druck GmbH, Werk Zwickau

PRAEFATIO

Sexti Aurelii Victoris nomine saeculi XVI. initio solus libellus de vita et moribus imperatorum Romanorum sive Epitome ferebatur.¹⁾ Sed postquam anno 1579 Andreas Schottus v. d., cum iam duobus annis ante (1577 Duaci) ex manuscripto exemplari a Theodoro Pulmanno (Poelman) eruditissimo viro oblato librum de viris illustribus novem vitis auctum edidisset, ex eodem codice omnium primus libros de origine gentis Romanae et de Caesaribus in lucem emisit²⁾ atque in epistula utrique editioni subiuncta titulo codicis fretus praeter haec opuscula etiam librum de viris illustribus, qui usque ad id tempus sive C. Plinii Secundi sive Cornelii Nepotis sive Suetonii sive Aemilii Probi esse creditus erat, Aurelio Victori adscripsit, quattuor illi libelli huic scriptori attribui et ad unum corpus coniungi solebant. Ceterum iam Schottus et de Origine dubitavit et Epitomae auctorem 'Victorem subditicium' vel 'suppositicium' nominavit; neque sequentibus saeculis defuere, qui, essentne cuncti eiusdem auctoris, propter diversitatem stili

1) 'Sex. Aurelium Victorem de vitis Caesarum imprimendum curavi' ait Laurentius Abstemius in editione principe Epitomae (ex urbe Fanestri IIII Kal. Martii MDIII). 'Imperatorum Sex. Aurelii Victoris quod antehac latuit compendium' et 'S. A. V. libellus aureus' dicitur in editione „compendii impressi opa impēsa et accuratione Ascēsiāna anno M. D. IIII. ad tertiū Cālēdas decēb. In ēdibz Ascēsiānis apud Parrhisios“.

2) Sex. Aurelii Victoris historiae Romanae breviarium. A Iano et Saturno Urbeque condita usque ad consulatum X Constantii Aug. et Iuliani Caes. IIII. Numquam antehac editum... Ex bibliotheca Andr. Schotti, cuius etiam notae adiectae sunt. Antverpiae ex officina Christophori Plantini architypographi regii MDLXXIX.

dubitarent³⁾; nunc vero virorum doctorum communis est consensio S. Aurelii Victoris genuinum⁴⁾ opus unicum eum librum esse, qui inscribitur „Historiae abbreviatae ab Augusto Octaviano, id est a fine Titi Livii, usque ad consulatum decimum Constantii Augusti et Iuliani Caesaris tertium“, quem nos „de Caesaribus“ dicere consuevimus, cetera opuscula alios olere auctores, quorum nomina in tenebris iacent.

DE S. AURELII VICTORIS VITA INGENIOQUE.⁵⁾

Sextum⁶⁾ Aurelium Victorem oriundum fuisse ex Africa et ex eo apparet, quod imperatorem Septimium Severum, in quo laudando multus est, Afrum ipsum natione, popularem suum dicit (Caes. 20, 6: „gentis nostrae“) et ex inscriptione codicum Oxoniensis et Bruxellensis: „Victor Af(f)er“. Quae sententia etiam eo adiuvatur, quod Caes. 40, 19 Carthaginem „terrarum decus“ appellat quodque in dicendi genere quem vocamus tumorem Africum exhibere videtur.

Rure ortus tenui atque indocto patre, ut ait ipse (Caes. 20, 5), per multa impedimenta eluctatus ad amplissimos honores pervenit: ab imperatore Iuliano provincia Pannonia secunda ei administranda data est, ut docet Ammianus Marcellinus 21, 10, 6: „ubi Victorem apud Sirmium visum scriptorem historicum exindeque venire praeceptum Pannoniae secundae consularem praefecit (i. e. Iulianus anno

3) Videnda, quae Ioannes Arntzenus in praefatione editionis (Amstelodami-Traiecti Batav. 1733) profert.

4) Quod prioribus annis viri docti suspicati sunt (L. Ieep, Rivista di filologia 1873 p. 505; Th. Opitz, Quaestionum de Sex. Aurelio Victore capita tria. Acta societatis philol. Lips. II (1875) p. 199—279) exstitisse amplius quoddam S. Aurelii Victoris opus, e quo et Caesares et Epitome sive Epitomae pars (cap. I—XI) excerpta essent, a vero deerrat.

5) Cf. Opitz l. l. p. 200; F. Pichlmayr: Zu den Caesares des Sextus Aurelius Victor. Festgruß des Ludwigsgymnasiums in München an die XLI. Versammlung deutscher Philologen und Schulmänner p. 13 sq.

6) Sexti praenomen reperitur in titulo C. I. L. 6, 1186 et in inscriptionibus codicum Epitomae.

361) et honoravit aenea statua, virum sobrietatis gratia aemulandum, multo post urbi praefectum“. Illius autem legationis testis est etiam titulus Orellianus 3715: AVRELIO VICTORI XV VIRO SACR. FAC. LEG. AVGG. PRO PR. PROV. PANN. INF. PATRON. R. P. H. V. D. D.

Consulem eum ante annum 361 fuisse ex eo, quod Ammianus eum ‘consularem’ dicit, non sequitur; quarto enim p. C. saeculo hoc titulo certa quaedam provinciarum praesidium classis ornari solebat, qui numquam consules fuerant; neque in fastis consularibus ante annum 369 Victoris consulis mentio fit. Quem autem Victorem fasti eo anno una cum Valentiniano nepote consulem commemorant, is sitne idem atque noster, dubium est, sed meo quidem iudicio non sine aliqua veritatis specie. Praefecturam urbi multis annis post („multo post“ Ammianus l. l.) Theodosio imperante a. 389 gessit (Corsini „Series praef. urbis p. 287), cuius magistratus mentio fit C. I. L. 6, 1186: „*ve*TERVM PRINCIPVM CLEMENTIAM *sa*NCTITVDINEM MVNIFICENTIAM SVPERGRESSO D. N. FL. THEODOSIO PIO VICTORI SEMPER AVGVSTO SEX. AVR. VICTOR V. C. VRBI PRAEF. IVDEX SACRARVM COGNITIONVM D. N. M. Q. E. Qua inscriptione eum etiam indicem sacrarum cognitionum fuisse docemur.

Ipse in opusculo suo imp. Diocletiani (39, 6: „nostra <memoria>“) Constantinique (40, 14: „memoria mea“) ut aequalium mentionem facit, consulatus Philippi (= p. C. 348) anno urbis millesimo centesimo, quem nullis sollemnibus frequentatum Romanis excessisse queritur, et Cerealis (= p. C. 358) commemorat (cf. 28, 2 et 16, 12 „nostra aetate“), Constantium II „imperatorem nostrum“ (41, 10) et „principem nostrum“ (42, 5) nominat (cf. etiam 34, 7). Huius anno vicesimo tertio (= p. C. 360) librum ad finem perduxisse videtur. Quo autem anno supremum diem obierit, incertum est. Fidei Christianae eum addictum non fuisse inde apparet, quod prodigia et oracula comprobare evincitur.⁷⁾

7) Cf. Opitz l. l. p. 202.

Litterarum eximio amore flagrans nihil sanctius duxit doctrina atque humanitate; atque quae sive de re publica sive de natura rerum profitetur, quamquam non admodum magni sunt ingenii, tamen animum praestantem atque ingenuum et qui bonis artibus delectetur patefaciunt. Senatui favet, odit militum vulgus, quorum aviditatem immoderatamque superbiam saepius perstringit.

Iam quid alii scriptores de eius libro tradant, videamus. Ac primum quidem Hieronymus in epistula ad Paulum Senem Concordiensem (10, 3) „commentarios Fortunatiani et propter notitiam persecutorum Aurelii Victoris historiam . . .“ postulat. Quo procul dubio Aurelii Victoris Caesares intelligendos esse omnes viri docti consentiunt et Mommsenus illius vestigia etiam nunc in Hieronymi libro deprehendi posse ait. Deinde quae Paulus Diaconus de gestis Langobardorum II, 18 dicit: „sunt qui Alpes Cottias et Appenninas unam dicant esse provinciam: sed hos Victoris revincit historia, quae Alpes Cottias per se provinciam appellat“ ad Caes. 5, 2 (= Ep. 5, 4) referenda sunt. Et Ioannis Lydi verba (de magistratibus populi Romani III, 7): „ἐνθεν σιτῶναι, οὗς Βικτωρ ὁ ἱστορικὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐμφυλίων φρουμενταρίους οἶδε τὸ πρὶν ὀνομασθῆναι, ὅτι τῆς τοῦ παλατίου εὐθηνίας τὸ πρὶν ἐφρόντιζον“ ad Caes. 39, 44 pertinent.

DE LIBELLI DE ORIGINE GENTIS ROMANAE AUCTORE

Schottus cum Originem edidit, iam dubitavit, num Aurelii Victoris esse diceret, cum ei 'stylus, non malus auctorum index' repugnare videretur. Io. Metellus Sequanus († 1600)⁸⁾ initio libelli (1, 6): 'cognita ex libro, qui inscriptus est De origine Patavina' adductus in eam suspicionem venit, ut Q. Asconii Pediani, qui ipse fuit Patavinus, opus esse statueret. Quam opinionem iam Arntzenus (in praefatione

⁸⁾ In epistula ad Stephanum Vinandum Pighium data. Quam Schottus post mortem Metelli et Pighii edidit. Cf. Iordanum, Herm. III (1869) p. 394; Seppium in edit.² p. 40.

editionis p. 2 seqq.) redarguit, qui 'posterioris quidem aevi, sed tamen non ignobilem grammaticum' fuisse auctorem recte dicit. Non enim historicum, sed grammaticum fuisse, qui ex variis auctoribus haec collegit, ex eo efficias, quod compluribus locis⁹⁾ docentis est similis. Falsarium quendam saeculi XV eum Niebuhrius (Vorlesungen ed. Isler p. 34) iudicavit, quae sententia, quam multi alii¹⁰⁾ secuti sunt, eo refellitur, quod iam Helinandus (in Vincentii Bellovacensis speculo historiali (tom. IV speculi mundi) II, 96), qui 1223 mortuus est, illud opusculum noverat etiamque codex Oxoniensis saeculi XIV esse videtur.¹¹⁾ Qui nostra aetate libello operam navaverunt Maehly¹²⁾ et Iordan¹³⁾, etiam *ἐπιγραφήν* ab ipso Originis auctore profectam esse falso rati, eum VI vel V saeculo p. C. attribuunt, ceteri ineunte vel medio IV saeculo ortum esse censent (e. gr. Mommsen¹⁴⁾: ante Hieronymi aetatem, Baehrens¹⁵⁾: post a. 360 p. C., Beck¹⁶⁾: post Apulei aetatem et ante Chronicon ab Hieronymo Latine versum et auctum, Smit¹⁷⁾: Lactantii temporibus vel paulo post); atque profecto stilus et orationis forma optime huic aetati quadrat.¹⁸⁾

De genere autem libelli duae sunt sententiae virorum doctorum: alteris Origo pro excerpto est, alteris eadem,

9) 1, 7—9; 4, 2. 4; 5, 2; 8, 3; 10, 4; 15, 5; 21, 2—4.

10) Cf. J. H. Smit, Ps.-Victoris liber de origine gentis Romanae. Groningae 1895. Prolegomena p. 12.

11) E. Baehrens (in ann. Fleckeisen. 135 (1887) p. 778) Eusebii versionem Armeniacam et Diodori excerpta Vaticana singulis rebus cum Origine congruere monet.

12) Iahnii Arch. XVIII p. 132—153.

13) Rhein. Museum XVIII p. 589.

14) Hermes XII p. 401.

15) l. l.

16) Ad originem gentis Romanae Commentatiuncula. Mnemosyne 1894 p. 338.

17) in praefatione editionis p. 67.

18) Tenendum est et titulum et extremam partem Originis ('Sed horum omnium' et q. s.) non ab auctore ipso profecta esse, sed ab eo, qui postea (mea quidem sententia multo postea), cum historiam tripertitam conglutinaret, et finem ipsum Originis decurtavit et initium libri de viris illustribus desecuit.

qua hodie exstat, forma scriptoris manu esse composita videtur; ab illa parte stant Mommsen, Baehrens, Sepp (qui libellum prius¹⁹⁾ Verrio Flacco ipsi adscribendum censuerat, nunc Lactantii temporibus excerptum vult), ab hac Smit et M. Schanz²⁰⁾; Beck dubitat an scriptorem huius libelli epitomatores vocare malit.

DE LIBELLI DE VIRIS ILLUSTRIBUS URBIS ROMAE AUCTORE

Libellus de viris illustribus Urbis Romae in codicibus manuscriptis longe plurimis C. Plinii Secundi sive Plinii oratoris Veronensis nomini addicitur; in editionibus veteribus vel huius Plinii (iunioris) vel Cornelii Nepotis vel Suetonii Tranquilli nomine ad eorum scripta accessit. Ioannes Metellus Asconii Pediani eum esse credidit, alii viri docti saec. XV et XVI Hygino vel Aemilio Probo inscribere. Qui 'Originem' 'Viros illustres' 'Caesares' ad unum corpus coniunxit, Livium auctorem existimasse videtur, quod quidem et ex titulo codicum Oxoniensis et Bruxellensis ('ut quisque neotericorum asseveravit: hoc est et Livius [= viri illustres] et Victor Af(f)er [= Caesares]')²¹⁾ et ex fine Originis ('historia Liviana, quae testatur, quod Romulus etc.') conicere licet.

Horum neminem auctorem libelli esse iam Schottus recte sibi persuaserat, sed etiam ipse erravit, cum verum auctorem Sextum Aurelium Victorem se repperisse censuit; ab hoc enim prorsus abhorret dicendi genus. Sed quis quando illum libellum conscripserit i. e. auctoris cuiusdam veteris opus in epitomen coegerit, nos ignorare fatendum est. Fuere, qui librum primo vel secundo saeculo p. C. adscriberent, aliis eo tempore compositus esse videtur, quo moris erat 'res breviter exponere' i. e. quarto saeculo post Christum

19) in editione priore Monachii 1879 (denuo edidit Eichstadii 1885).

20) Geschichte der römischen Litteratur IV 1 p. 59.

21) Mommsen, 'die Chronik des Cassiodorus' p. 551.

natum.²²⁾ Certum est et pro summario eum habendum esse et sermonis Latini integritatem satis incorruptam in eo inveniri. Sacrisne Christianis fuerit imbutus ille scriptor, dubium est; optimatum fautorem eum fuisse multa declarant.

Quibus ex fontibus noster hauserit, non satis liquet²³⁾; id dici potest nonnulla ex elogiis Ampelio Floro manasse, sed ita, ut nusquam tota enuntiata compareant. Ceterum quamvis multa errata legentium animos offendant, tamen hic illic traduntur, quae magni sint pretii ad historiam Romanam explanandum.

Titulus 'de viris illustribus Urbis Romae' minus convenit, cum et mulieres (13 Cloelia 46 Claudia virgo Vestalis 86 Cleopatra) et externi (35 Pyrrhus 42 Hannibal 54 Antiochus 71 Viriathus 76 Mithridates 86 Cleopatra, cf. etiam 22) commemorentur.

DE EPITOMAE AUCTORE

'Libellus de vita et moribus imperatorum brevatus²⁴⁾ ex libris Sexti Aurelii Victoris' opus simplex et unum dici minime potest, immo compositus est ex particulis diversorum scriptorum hinc illinc decerptis. Aurelii enim Victoris historiae, quod quidem nos videre possimus, solis capitibus 1—11 (cum Suetonio), praeterea 41, 2 (= Caes. 40, 3) subsunt, in ceteris capitibus epitomator ille, cuius ne nomen

22) Cf. H. Peter, die geschichtliche Literatur über die röm. Kaiserzeit II, 367sq. Fr. Leo, die griechisch-römische Biographie 309sq.

23) De hoc toto argumento a viris doctis saepe tractato cf. L. Spengel, Sitzungsberichte der bayr. Akademie IX, 348 (Florus); Ed. Woelfflin, de L. Ampelio libr. mem. p. 35 (Hyginus); H. Haupt, de auctore d. v. i. libri quaestiones historicae. Würzburg 1876; H. Hildesheimer, de libro qui inscribitur D. v. i. u. R. quaest. hist. Berol. 1880; J. Rosenhauer, Symbolae ad quaestionem de fontibus libri qui inscribitur D. v. i. u. R. Camboduni 1882; Th. Opitz, annales Fleckeisen. CXXIII p. 203sq; M. Schanz l. l. p. 64. 65.

24) 'excerptus' cod. Urbinas 411 et Venet. Marc. 332; 'excerptus et brevatus' cod. Med. plut. 64, 36 et Neapol. IV C 36.

quidem novimus²⁵⁾, ex Marii Maximi, Eutropii, Ammiani eorumque scriptorum, qui huius opus continuaverunt, libris²⁶⁾ notabilia quaedam excerpserit et rebus nonnullis aliunde additis fragmenta attenuate atque inscite inter se coniunxit, plerumque exorsus a pronomine 'hic' vel 'iste'.²⁷⁾

De vita epitomatoris nihil nobis compertum est; ex epitoma ipsa effici cogique potest eum opus perfecisse, postquam imperator Theodosius I., quem ipsum vidisse videtur, Arcadio et Honorio filiis imperium tradidit; floruit igitur exeunte quarto et ineunte quinto saeculo p. C. Stirpe Italica fuisse atque in ipsa urbe habitasse videtur, quippe qui locorum quorundam distantia notata²⁸⁾ regionum prope urbem sitarum scientem se praestet. Fidei Christianae non addictus fuisse putandus est, cum oraculis atque prodigiis fidem habeat et 21, 3 de Dirarum insectatione loquatur.

DE CODICIBUS

Libri de viris illustribus permulti, epitomae de Caesaribus multi exstant codices, contra et libellus de origine gentis Romanae et liber de Caesaribus duobus tantummodo codicibus continentur, quorum alter Oxoniae, alter Bruxellae asservatur.

Hi eidem librum de viris illustribus comprehendunt sed ita, ut primi capituli nihil nisi extrema pars supersit. Librarius enim quidam cum continuam rerum gestarum populi Romani historiam edere vellet, illos tres libellos ad unum

25) Victorem iuniorem vel Victorinum, de quo quidam somniarunt, numquam exstitisse iam Arntzenus (praef. p. VIII) et Grunerus (praef. p. IX) intellexerunt (cf. Opitz l. l. p. 205); 'Victorini' autem pro 'Victoria' in titulo habent codd. Bernensis 104 Vossianus 96 Augustodunensis (etiam Elgaldus, monachus coenobii Floriacensis, in vita Roberti regis id nomen exhibet).

26) Opitz l. l. p. 266; cf. Mendelssohn, Zosimi historia nova 1887 p. XXXVI.

27) E. Woelfflin, die Latinität der Epitome Caesarum. Archiv f. lat. Lex. XII, 445sq. (cf. p. 356).

28) Cf. 3, 9; 15, 7; 20, 6; 31, 2; 40, 2. 3.

corpus redegisse videtur, cuius duas partes distinxit, alteram regum liberaeque reipublicae, alteram imperatorum tempora complectentem (v. quae in codicibus ante historiam Augustam scripta inveniuntur: *o*: 'Explicit prima pars huius operis' *p*: 'Finit' prima pars huius operis — incipit secunda pars Aurelii Victor(is)'²⁹) ob eamque rem Originem et librum de viris illustribus artius inter se coniunxit ne consecutione quidem verborum satis servata. Ex quo archetypo duo illi codices profluxerunt, alter alteri non obnoxius; nam ut ad unum eundemque fontem eos referendos esse cum ex communibus lacunis D. v. i. 16 et Caes. 34, 7 tum ex multis communibus mendis (cf. e. gr. Or. 3, 5 naviandi *pro* naviam, 4, 6 invium *pro* Inuum, 4, 6 pena *pro* pana, 9, 3 ferret *pro* ferre, 20, 3 et 21, 1 accelerantie *pro* accae larentiae, D. v. i. 8, 2 deam Pometiam *pro* Suessam p. 30, 2 Romanos *pro* Romanis, 31, 4 prestudiosus nestinum praetorem *pro* studiosus Praenestinum praetorem, 35, 6 gratus *pro* gratis, 74, 5 fama *pro* fame, Caes. 9, 1 prebire fecit *pro* brevi refecit, 20, 13 eadem lictorum *pro* ea delictorum, 21, 3 intellecto corpore *pro* intecto, etc.) apparet, ita alterum ex altero manasse non est statuendum, cum saepius variantes lectiones inveniantur et ratio scribendi diversa sit (*o*: exurie, ingexisse, iuxit, *p*: esurie, ingessisse, iussit; *o*: illesit, perresisse, Alesandriam, Alesanter, Massentius, *p*: illexit, perrexisse, Alexandriam, Alexander, Maxentius; *o*: hora, horta, horaculi, *p*: ora, orta, oraculi — alia). Graeca neutrius codicis scriptor intellexit; ceterum in universum codicem Oxoniensem Bruxellensi paulo meliorem esse iure dicas.

o = cod. Oxoniensis, bibl. Bodleiana Canonici MS. Latini 131, cod. chartaceus in 4to saec. XIV (secundum Vogtium; Wattenbachius XV° saeculo eum attribuit).

Praeter Xenophontis Memorabilium versionem Latinam: Originem (fol. 85—96), librum de viris illustribus (fol. 95—123^v) librum de Caesaribus (fol. 124—155) continet.

XXVIII versus exhibet; omissa quaedam in margine lato ab altera manu addita sunt; a et o, c et t saepius confun-

29) (is) per abbreviaturam. Quam subscriptionem Opitz l. l. p. 208 ita corrigendam censet: 'secunda pars: Aurelius Victor'.

duntur. (Memorabilis est nota minus usitata $\sim = r$; $m\tilde{a}co =$ Marco, $m\tilde{o}bo =$ morbo). Qui codex cum formas Alesandri (= Alexandri), iuxis (= iussis), trasferretur (= transf.) cet. exhibeat, ab Italo quodam homine scriptum eum esse Mommsenus recte suspicatur.

[Catalogi codicum manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae pars tertia codices Graecos et Latinos Canonicianos complectens. Confecit Henricus O. Coxe, A. M. Hypo-Bibliothecarius. Oxonii e Typographeo Academico MDCCCLIV (Col. 166)].

Hunc codicem ad id tempus ignotum abhinc triginta fere annos Hirsch Hildesheimer in catalogum bibliothecae Bodleianae relatum invenit.

p = cod. Bruxellensis (Pulmanni), bibl. regia n° 9755—63, cod. chartaceus in fol. saec. XV incipientis.

Praeter Synonyma Ciceroniana, Ciceronis de officiis libros, excerpta nonnulla ex Sallustio et Livio, Ciceronis Sullanam (fol. 2^r—51^v et 82^r—154^v) Originem (fol. 52^r—56^v), librum de viris illustribus (fol. 56^v—68^v), librum de Caesaribus (fol. 68^v—81) continet.

XL vel XLI versus exhibet; compendia raro occurrunt; in margine a manu secunda vel tertia nonnumquam emendationes adnotatae sunt; lacunis laborat non paucis. Aliquot locis (v. fol. 10^r, 52^r, 82^r, 109^v, 154^v) haec inscriptio reperitur: Sum Theod. Pulmanni.

[Catalogue des manuscrits de la bibliothèque royale des ducs de Bourgogne I p. 196 n. 9757; H. Jordan in Hermæ t. III (1869) p. 392; Roulez, de l'édition d'Aurélius Victor par André Schott et d'un manuscrit de la bibliothèque royale renfermant cet auteur in Bulletins de l'Académie royale des Sciences des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique Ire Série T. 17. Bruxelles 1860 p. 261—268].

Hunc codicem, quo Andreas Schottus in conficienda editione principe Originis et Caesarum (Antverpiae 1579) usus est, incuria temporum posteriorum ex oculis hominum ablatum a. 1850 Theodorus Mommsen v. d. in bibliotheca regia Bruxellensi reperit et recognovit.

I. ORIGO

Origo duobus codicibus solis continetur, Oxoniensi et Bruxellensi.

o = Oxoniensis
p = Pulmannianus (Bruxellensis) } *v. supra*

Codicem *p* contulerunt Sepp et Smit, codicis *o* collationem Smit Oxoniae faciendam curavit.

II. LIBER DE VIRIS ILLUSTRIBUS

Hic libellus permultis codicibus manuscriptis continetur, quorum duae classes sunt distinguendae. Plenus enim vitam LXXXVI numerus solis codicibus Oxoniensi et Bru-xellensi debetur excepto sane toto fere capite I, quod qui Originem, Viros illustres, Caesares ad unum opus historicum composuit, quisquis fuit, omittendum putavit, ut historia et regum et liberae reipublicae una comprehensione colligeretur. Hanc codicum classem meliorem, sed aliquot locis ex Historia miscella inculcatam, Wijgam secutus littera *A* notavi.

Altera classis, novem ultimis capitibus (post Pompei vitam) carens, LXXVII vitas exhibet; ipsa duo genera habet, quorum alterum melius in verbis desinit: „ad Ptolomaeum Alexandriae“ (ita γδε: *F* sane pauca addit, sed dubito an a librario quodam excogitata sint), alterum deterius post „ad Ptolomaeum Alexandriae regem fugit“ additamento: „Huius latus . . . pretiosissimis odoribus cremandum curavit“ auctum est.

Huius igitur classis *B* genus alterum, rursus Wijgam secutus, littera *C*, alterum deterius littera *D* notavi. In *C* saepius discrepantes lectiones inveniuntur, quibus librarius illius archetypi non acquievisse in verbis simpliciter transcribendis, sed cum iudicio quaedam variasse evincitur, cf. e. gr. 18, 2 viderent *C* crederent *A* cernerent *D* 22, 3 sublata *C* sedata *AD* 47, 3 gloriose *C* glabrione *AD* 66, 8 accusationibus *C* actionibus *AD*.

Ex codicum familiae *D* multitudine pauci eminent (ζ et η, qui ex eodem ms. originem ducunt, ι et κ, qui arte inter se cohaerent), longe plurimi parvi sunt momenti, quin etiam multi ab ineptis librariis conscripti.

I. CLASSIS *A*:

1. o = Oxoniensis	} v. <i>supra</i> .
2. p = Bruxellensis (Pulmannianus)	

II. CLASSIS *B*, quae novem ultimis capitibus caret:a) Classis *C*:

3. γ = Laurentianae plut. 68, 29 (v. Bandinium cat. codd. Lat. tom. II p. 854); contul. partim Helmreich, partim Lang, cap. 67—72 F. P.
4. δ = Leopoldinae-Mediceae Fesul. 181 pag. 82, cod. membr. in fol. saec. XV. Plinii Veronensis Secundi historici; contulit F. P.
5. ε = Lond. Burn. 231 in 4° saec. XV. Plinii Secundi Veronensis; contulit Wijga.
6. $\mathcal{F}$ = Ricardianus 537 (N. III. 6) Plinius Veronensis d. v. i. clarus historiographus; cod. membr. in fol. saec. XV; contulit F. P.

b) Classis *D*:

7. ξ = Leovardiensis olim Franequeranus, qui hodie in bibliotheca provinc. Frisiae asservatur; cod. membr. in 4° saec. XV; Wijga excussit.
8. η = Leid. Voss. Lat. 19, chart. in 8° saec. XV; Wijga excussit.
9. θ = Vaticanus 4498 (cf. Urlichs Eos II p. 231); Hildesheimer et Opitz contul.
10. ι = Leid. Voss. Lat. 54 membr. in 8° saec. XV; Wijga excussit.
11. κ = Laurentianus pl. 47, 32 membr. in 4° saec. XV.
12. λ = Augustanus 118 (v. Helmreich in Philol. 39, 160. 549 et 40, 146) scr. a. 1466.
13. μ = Vindobonensis CCXXXIX (1 Keilii) membr. scr. a. 1468 Florentiae.
14. ν = Vindobonensis CCXL (2 Keilii) membr. saec. XV.
15. ξ = Vindobonensis CCXLI (3 Keilii) C. Pl. primi oratoris veron., membr. saec. XV, fol.
16. $\omicron$ = Vindobonensis CCCIV (4 Keilii) chartac. saec. XV exeuntis in folio.
17. π = Oxoniensis 171 chart. in 4to minori ff. 95, scr. a. 1469.
18. ρ = Oxoniensis 147 chart. in 4to ff. 134, saec. XIV exeuntis.
19. σ = Lond. mus. Brit. Ar. 154.
20. τ = Lond. mus. Brit. Add 22816.
21. υ = Lond. mus. Brit. Harl. 4868 — Codd. π — υ nonnullas lectiones Wijga excerpit.
22. φ = Laur.-Gaddian. plut. 66, 38, membr. in 4° maiori saec. XV.
23. χ = Laur.-Gaddian. plut. 89 infra, 28 chartac. in 4 min. saec. XV.
24. ψ = Laurent. plut. inf. 89, 45 chartac. in 4 maiori saec. XV; desinit imperfecte in cap. 72. — Aliquot codd. φ — ψ lectiones Opitzio debentur.

25. ω = codicis Boendermakeriani collatio [vid. editionem Gaesbeckianam anni 1670 Leidae asservatam]; Wijga contulit.

Hos codices excepto $\mathcal{F}$ Wijga in editione sua adhibuit; qui infra sequuntur, a F. P. inspecti, sed paucis locis adhibiti sunt:

- 26. a = Palatinus 893 (= Gruteri Palatinus tertius membr. saec. XV 272×172).
- 27. b = Palatinus 1815 saec. XV 210×148 .
- 28. c = Ottobonianus 849 saec. XV 207×140 .
- 29. d = Ottobonianus 1184 s. XV 218×144 .
- 30. e = Ottobonianus 1741 s. XV 282×178 .
- 31. f = Reg. Suec. 1494 s. XIV/XV 328×225 .
- 32. g = Urbinas 986 s. XV 228×149 .
- 33. h = Urbinas 1153 s. XV 250×176 .
- 34. i = Vaticanus 231 s. XV.
- 35. k = Borbonic. IV C 34 chart. in fol. saec. XIV.
- 36. l = Borbonic. IV C 35 chart. in 8° saec. XV.
- 37. m = Borbonic. IV C 48 membr. in folio saec. XV.
- 38. n = Riccardian. 667 (= N III 30) chart. 4° saec. XV (nullius pretii).
- 39. q = Riccardian. 668 (= N II 14) chart. 4° saec. XV (nullius pretii).
- 40. r = Riccardian. 1195 chart. 4° saec. XV.
- 41. s = Riccardian. 1200 chart. 4° scr. a. 1453 (nullius pretii).
- 42. t = Riccardian. 3849 chart. 4° saec. XV (nullius pretii).
- 43. u = Monacensis 923 (= 633) membr. 8° saec. XV.

CODICES NON EXAMINATI:

- 1. Assisensis 556 C. Plinii Secundi d. v. i.
- 2. Barberinus 812 Au. Victor d. v. i. 4°.
- 3. Barberinus 2177 Plinius d. v. i.
- 4. Barberinus 2267 Plinius d. v. i.
- 5. Corsinianus 432 Plinius d. v. i. 4°.
- 6. Danielensis (San Daniele del Friuli, bibl. com.) 71 Plinii Veronensis d. v. i.
- 7. Florentinus bibl. nat. centr. II, II, 86 (Magliabecch. Cl. VIII num. 1368) C. Plinii Secundi d. v. i.
- 8. Neapolitanus. bibl. S. Philippi Neri, Pil. XI. 7 Plinius d. v. i. saec. XIV.
- 9. Neapolitanus Borbon. IV C 31 chart. in fol. saec. XV; initium deest.
- 10. Neapolitanus (in bibl. oratoriana) XL Pil. VI n° XIII in 8° saec. XIV, incipit: De Proca rege Albanorum, desinit: Carus cum Carino et Numeriano filiis imp.
- 11. Neapolitanus (in bibl. oratoriana) XXXIV cod. in folio saec. XV vel ineuntis XVI C. Plinii Secundi Iunioris l. illustrium.

12. Perusinus 610 (I. 3) Pl. Sec. iunior d. v. i.
13. Savinianus (Savignano di Romagna bibl. com.) 42 C. Plinii oratoris elegantissimi, membr. saec. XV.
14. Hispalensis (in bibl. Columbina) AA 144. 50 Plinius de v. i.; saec. XIV membr. fol.
15. Hispalensis (in bibl. Columbina) BB 145. 23 Plinius d. v. i.; saec. XV membr. 4.
16. Claromontanus (Clermont-Ferrand, bibliothèque de la ville) Aemilius Probus de viris illustribus; saec. XIII membr. 4.
17. Balliolensis (Oxonii) CCXLIX membr. in fol. mai. saec. XV manu Italica nitide exaratus.
18. Laudianus (Oxonii) cod. Lat. 66 membr. in 4° minori scr. a. 1465.
19. Lincolnensis (Oxonii) LXXVII membr. in 4° saec. XV C. Pl. Sec. Iunioris d. v. i.
20. Oxoniensis Colleg. Corporis Christi LXXXIV membr. in 4° saec. XV.

III. CAESARES

Caesares duobus codicibus solis continentur, Oxoniensi et Bruxellensi.

1. o = Oxoniensis	} v. <i>supra</i> .
2. p = Bruxellensis (Pulmannianus)	
- Utrumque codicem F. P. contulit.

IV. EPITOME

Epitomae codices mss., qui quidem nunc noti sunt, a duobus archetypis originem ducunt, quorum alterum (a) duabus lacunis laboravit: 1, 24 'pro eo quod tres libellos *** quodque est laeti animi', et 25, 2 'apud *** seditione militum discerptus est', alterum (b) his locis plenam prae-buit lectionem.

Codicum autem manuscriptorum prioris classis³⁰⁾ novem innotuerunt, e quibus Gudianum 84 (= α) omnium longe

30) Einsdem classis fuerunt codices Petri Pithoei et Cuiacii, quos A. Schottus praeter cod. Floriacensem (nunc Bernens. 104) in Epitome edenda adhibuit; quorum quae fuerit sors, ignoramus. Neque certius quidquam de exemplari membraneo a Iosepho Cassiano, regio consiliario, Eliae Vineto commodato statuere licet.

optimum et Gudianum 131 (= β) artius inter se cohaerere communibus mendis maxime demonstratur, velut 14, 11 uterque ialitina (*pro palatina*) et 19, 3 extentas cervices (*pro extenta cervice*) praebet. Sed tamen Gudianum β non ex ipso Gudiano α manasse, sed ex aliquo alio codice aut ex G. α aut e codice huic aequo descripto varietate lectionum evincitur velut

- 2, 2 Caldius α , Claudius β .
- 2, 7 incidere α , incedere β .
- 11, 11 formidante α , formidantem β .
- 12, 5 accesserat α , accesserant β .
- 18, 3 provectus usque eo α , provectusque eo β .³¹⁾

Cum Gudiano β editio princeps, quam Laurentius Abstemius curavit, excellentissimo principi Guidobaldo Urbini duci dedicans „ex urbe fanestri IIIJ Kal. Martii MDIII“ mire consentit, sed tamen ita, ut dici nequeat eam ex ipso G. β fluxisse.³²⁾

Deinde Med. plut. 66, 39 (γ), Bernensis 104 (δ), Paris. Reg. 4955 (ϵ), Bern. 120 (ξ), Vossianus 96 (η) (Paris. Sorb. 914, Vossian. 56) cognatione aliqua inter se continentur. Nam cum e. gr. $\alpha\beta$ exhibeant 5, 8 orantes copiam 24, 2 abiecit 42, 14 badomarium α badonianum β , hi omnes praebent: petentes copiam — obiecit — baldomarium.

Ex iis maiorem affinitatem habent γ et δ , cum uterque et isdem lacunis laboret 14, 6; 31, 3; 39, 7 (v. etiam 4, 5; 11, 2; 29, 3; 40, 10; 41, 14) et lectiones insignes praebat velut 11, 10 norbasum *pro* norbanum 37, 1 narbose *pro* narbone, 31, 1 γ : girga δ : girbga.³³⁾

Et rursus Parisinum Reg. 4955 (quoad exstat) Bernensem 120 Vossianum 96 propiore cognatione inter se contingere ex eo apparet, quod compluribus locis uno consensu lectionem praebent a ceteris plane diversam, e. gr. 8, 6 de-

31) Opitz l. l. p. 271.

32) ibidem.

33) Ex hoc loco et ex 41, 23: a gaisone γ , a gasone δ concludere licet δ ex γ descriptum esse.

diti *pro* nimii 13, 7 scribere *pro* promere 13, 10 advenientem statum *pro* adveniens imperium 14, 9 interfecit *pro* extinxit.

Iam quaerendum est, utra classis sit potior. Opitz quidem, cum codices tribus dispertiat familiis, Parisinum, Bernensem 120 Vossianum 96 (= fam. II) Bernensi 104 (quem cum Parisino Sorb. 914 et Vossiano 56 III. familiae assignat) anteposendos iudicat; sed mihi Bernensis 104 et Mediceus 66, 39, quem Opitz illo tempore non noverat, meliores lectiones praebere videntur, imprimis 34, 1 lectio: 'ann I mensibus VIII' solis iis codicibus debetur. Contra Parisinus, Bernensis 120 Vossianus 96 nonnumquam vel stulta tradunt velut 1, 23 direxerat *pro* dixerat 12, 12 relicto *pro* delato 20, 9 crudelitate *pro* cruditate 38, 7 adiutorio *pro* auditorio 39, 6 uiuere holera *pro* uisere holera etc.

Itaque in edendo libro Gudianos 84 et 131 (una cum editione principe) littera *A*, Mediceum et Bernensem 104 littera *B*, Parisinum Bernensem 120 Vossianum 96 littera *C*, ceteros codices deteriores quidem, sed qui lacunas archetypi *a* expletas habent, littera *D* signavi.

Praeter hos Epitomae ipsius codices (et editionem principem) duo alia nobis prompta sunt subsidia critica: Historia miscella et codex Bambergensis H. E. III 14. Scriptor enim illius³⁴), cum Pauli Diaconi Historiam Romanam, in qua ipsa nonnulla ex Epitoma hausta Eutropii breviario adiecta erant, amplificare et continuaret, totam fere Epitomen ex libro ms. omnibus aliis, qui nunc nobis praesto sunt, multo antiquiore exscripsit raro collocatione verborum et verbis ipsis mutatis. Codex autem Bambergensis³⁵) Epitomen non ad verbum descriptam, sed in linguam vulgarem ab homine quodam Italo conversam habet, qui simili modo etiam ceteros libros in eodem codice exstantes (Pauli Hi-

34) Fr. Eyssenhardt edidit (Berolini 1869); dolendum tamen, quod cod. *D* (= Bambergensi 514 saec. X) parum auctoritatis tribuit.

35) Cf. G. Waitz: Archiv d. Gesellschaft f. ältere deutsche Geschichtskunde, herausgeg. von Pertz. VIII. Hannover 1847

storiā Romanā et Iordanem) tractavit. Quare eo subsidio nisi summa cum cautela nos uti non posse Opitz recte monet.

I. CLASSIS A

1. α = Gudianus 84, biblioth. Guelferbytan., membranaceus in folio paulo latiore, nitide exaratus sub finem IX. saeculi (Schoenemann, 'Hundert Merkwürdigkeiten der Wolfenbüttler Bibliothek' No. 18); Gudius ipse in involucri parte interiore adnotavit: „Censeo codicem hunc annorum septingentorum et magni pretii esse“. Marq. Gudius anno CIO IOCLXXXVI“ Continet Vegetium et (fol. 66^r—93^v) Epitomen; singula folia sunt versuum XXIII. Correctiones autem habet a manibus duabus antiquiore et recentiore itemque notas marginales. c et t saepius confunduntur; litterarum attractio raro occurrit (constanter fere scribitur: *adsurgens, adludens, adfore, immortalē, inmissis, conloquia* cet.) Hoc codice omnium longe optimo iam Arntzen et Gruner usi sunt, post quos Opitz v. d. eum Lipsiae initio anni 1871 contulit.
2. β = Gudianus 131, biblioth. Guelferbytan., membranaceus in folio, scriptus medio fere saeculo XI. Continet Epitomen a fol. 138 ad 156; in fol. 138 inferiore adscriptum est 'Marquardi Gudii'. Nitide scriptus est, a librario linguae Latinae haud ita gnaro, hic illic eadem ut videtur manu correctus. Quem post Grunerum Opitz a. 1871 contulit.

II. CLASSIS B

3. γ = Mediceus plut. 66, 39, cod. membranaceus in 4° saec. XIII ineuntis, optime servatus et correctus, cum summariis in margine manu forte Francisci Petrarchae. Contulit F. P.
4. δ = Bernensis 104, scriptus saeculo XIV, olim Petri Danielis, e quo iam Schottus lectiones discrepantes affert. Contulit Ludovicus Roth.

III. CLASSIS C

5. ε = Parisinus Reg. 4955, membranaceus, olim Colbertinus 4°, XII saec. exaratum; continet Epitomae fragmentum a c. 16, 2 „romani: Quippe“ ad 48, 3 „cui nomen“. XLI versus exhibet. Contulerunt Maehly, Roth, F. P.
6. ζ = Bernensis 120 membran. in fol. saec. XI, olim S. Maxi-

mini Abbatiae, dein Bongarsii v. Sinneri catalogum p. 286. Est is Schotti Floriacensis. Contulit Ludov. Roth.

7. η = Vossianus 96, fol., saec. XII. Continet epitomen a fol. 15 ad 23. Collatus ab Othone Arntzeno in Ioannis fratris usum (quem v. ad Ep. 40, 3), anni 1872 initio a Theodoro Opitz.

IV. CLASSIS D

8. ϕ = Neapolitanus IV C 36, Mus. Borbonic. chart. in fol. saec. XV (v. catalog. p. 170) A. Ianus Parrhasius aliquot locos correxit.
9. ι = Vaticanus 3343, membr. in 4° saec. XII (?) partim mutilus, desinit in verbis: 'melior haud dubie' (48, 16).
10. κ = Mediceus plut. 64, 36; cod. chartaceus in 4° maiori saec. XV ineuntis cum summariis in margine.
11. λ = Urbinas 411, cod. pergam. in fol. saec. XV: ... 'libellus excerptus ex l. S. A. V.'
12. μ = Ottobonianus 1223, cod. membran. saec. XIV (?).
13. ν = Venetus Marcianus 332 Bessar. membranaceus in 4° mai. saec. XV. De vita et moribus imperatorum R. libellus excerptus ex libris S. A. V., XXVII versus exhibet.

Hm. = Historia miscella. Franciscus Eyssenhardt recensuit Berolini 1869.

Bamb. = Codex H. E. III 14 bibl. Bambergae, 4° max. XI saec., desinit in Gratiano. Descripsit Th. Opitz 1872.

CODICES EXAMINATI NEQUE ADHIBITI

1. Parisinus Sorb. 914, fol., chartaceus et membranaceus saec. XV, continet praeter Suetonium Epitomen totam. Nullius est pretii (Opitz).
2. Vossianus 56, saec. XIV, continet Epitomen fol. 300—360 collatus ab Othone Arntzeno. Videtur idem esse atque „vetus“ Vineti. Nullius est pretii (Opitz).

CODICES NON EXAMINATI

1. Augustodunensis 39 (v. Catal. gén. des mss. des bibl. de la France I p. 22, Seminaire d'Autun) membranaceus formae quadratae, saec. XI a compluribus manibus scriptus. Continet praeter Solinum Epitomen, desinit tamen in verbis 'tantum pudori tribuens et continentiae' (48, 10).
2. Cracoviensis BB XVI. 2 str. 683—750 Hystoria S. A. V. de LIV imperatoribus Romanis, scilicet ab Octaviano Augusto usque ad Theodosium (Bibliothec. Universit.).

Editiones priores enumeratae sunt in eo volumine editionis Bipontinae, quo continentur Historiae Romanae scriptores minores (a. MDCCLXXXIX), pag. XXXIII—XLIII; vd. etiam: W. Englmann, Bibliotheca scriptorum classicorum. 8. Aufl. von Dr. E. Preuss. 2. Abt. Scriptores Latini. Leipzig 1882, p. 731—733. Inprimis dignae sunt, quae commemorentur:

- I. Andreae Schotti, Antverpiae 1579. 8. *v. supra*.
- II. Samuelis Pitisci, S. A. V. historiae Romanae brevium, illustratum Andr. Schotti, Dominici Machanei, Iani Gruteri et Annae Tanaquilli Fabri filiae commentariis integris *cet.* Traiecti ad Rhenum 1696. 8.
- III. Ioannis Arntzeni, S. A. V. historia Romana, cum notis integris Dominici Machanei, El. Vineti, Andr. Schotti, Iani Gruteri, nec non excerptis Frid. Sylburgii et Annae Fabri filiae. Amstelodami et Traiecti Bat. 1733. 4.
- IV. Ioannis Frid. Gruneri, S. A. V. historia Romana, ex recensione et cum animadversionibus criticis atque historicis. Coburgi 1757. 8.
- V. Friderici Schroeteri, S. A. V. quae vulgo habentur scripta historica. 2 voll. Lipsiae 1829/31.
- VI. Ernesti Keilii, Liber de viris illustribus Urbis Romae. Mit Commentar... nebst Beiträgen zur Textkritik. Breslau 1850, *1872.

Recentissimae autem editiones sunt hae:

1. Pa. Victoris Liber de origine gentis Romanae. Denuo edidit cum apparatu critico et prolegomenis J. H. Smit. Groningae. Scholtens et Zoon 1895.
2. Liber de viris illustribus Urbis Romae. Specimen litterarium inaugurale scr. Inne Ruurds Wijga. 1890. Groningae apud J. B. Wolters.
3. Sexti Aurelii Victoris de Caesaribus liber. Ad fidem codicum Bruxellensis et Oxoniensis recensuit Franciscus Pichlmayr. Programma gymnasii Ludoviciani Monacensis 1892.

In contextu quae his signis < > inclusa sint, addenda, quae uncinis quadratis [], damnanda videri, asterisco * lacunam significari vix est quod moneam; in apparatu vero critico hanc vim habent sigla:

+ = addit
 — = omittit
F. P. = nomen editoris.

Restat suavissimum mihi officium, ut viro de studiis Aurelianis optime merito Theodoro Opitz, rectori gymnasii Zwickaviensis, qui, qua est liberalitate atque humanitate, et collationes codicum Epitomae partim ipsius manu diligentissime exaratas mihi transmisit et consilio egregio me adiuvit, et Georgio Kesselring, collegae amicissimo, cuius prompta assiduitas in plagulis perlustrandis mihi adfuit, gratias agam quam maximas.

Scribebam Monachii mense Martio a. 1911.

FRANCISCUS PICHLMAYR.

ADDENDA ET CORRIGENDA ³⁶⁾

p. 17, 15 *restituere*: quod cum. — p. 66, 12 V. L. capiat *Wijga*. — p. 92, 10 *lege* mei committo. — p. 93, 33 *tolle punctum*. — p. 162, 14 V. L. Heraciam *Hm.* (*eraclia D.*). — p. 165, 20 V. L. Romulianam *Hm.* — p. 166, 7 V. L. situm — *Hm.* — p. 166, 13 V. L. Mediolanio (*Mediolano D.*) *Hm.* — p. 171, 21 numinum <nimis> superstitiosus *Opitz ex Hm. (Bamb.)*

36) V. L. = varia lectio.

INCERTI AUCTORIS LIBER
DE ORIGINE GENTIS ROMANAE

o Oxoniensis

p Bruxellensis (Pulmannianus)

l Aurelii Victoris historiae abbreviatae ab Augusto Octaviano
id est a fine Titi Livii usque ad consulatum decimum Constantii
Augusti et Iuliani Caesaris tertium. (Incipiunt foeliciter + *p.*)